

Pekka Asikaisen kulttuuriteko!

Teksti: Jopi Harri

Pekka Asikainen: *Tilaksi avartuu aika.* Wagnerin *Parsifal*. Kustantanut Pekka Asikainen. Helsinki, 2006. 314 s. Hinta Wagner-seuralta tilattuna 32 € (jäsenet), 35 € (ei-jäsenet)

Varmastikin kaikki suomalaiset wagneriaanit tuntevat Kansallisoopperan korpetiittorina päätoimenaan työskentelevän **Pekka Asikaisen** harvinaislaatuista miehenä. Hän on paitsi taitava muusikko myös taitava ja asiantunteva musiikkikirjoittaja, jolle lisäksi on ominaista käsittämätön peräänantamattomuus. Tilanteessa, jossa hänen tuoreen *Parsifal*-kirjansa julkaiseminen Kansallisoopperan viime kevään *Parsifal*-esityksiin mennessä oli hitaan byrokratian vuoksi vaakalaudalla, Asikainen päätyi kylmäpäisesti kustantamaan teoksensa omalla taloudellisella riskillään. Kirjan lukija voi tuskin välttää tajuamasta sen vahingon suuruutta, joka olisi tavanomaisen kynäilijän tapauksessa ollut väistämätön kirjan jäädessä odottamaan *Parsifalin* seuraavaa esityskierrosta Kansallisoopperassa.

Asikaisen teoksen ulkoasu on huoliteltu. Kansikuva (samoin kuin osa sisä sivujen kuvituksesta) on peräisin **Harry Kupferin** ohjaamasta Helsingin produktiosta. Kirja on pehmeäkantinen mutta lankasidottu, joten sidos kestää kovempaa käyttöä.

Kirjansa sisällön Asikainen on rakentanut näkemyksellä (joskin ulkopuolisen toimittajan avulla joltakin teoksen arvoa sinänsä vähentämättömältä hajanaisuudelta ja toistolta olisi saattanut olla mahdollista välttää). Tämä elävästi kirjoitettu ja yleisöystävällinen teos ei ole yksiulotteinen *Parsifal*-oopperan esittely tai sitä

käsittelevä tieteellinen tutkielma, vaan teoksessa tarjotaan historiallisen aineiston ohella tilannekatsaus *Parsifalin* esitystraditioon ja asemaan Suomessa tämän päivän lukijaa kiinnostavalla tavalla. Kirja sisältää runsaasti sellaista sisäpiirin tietoa, joka olisi jäänyt kenties ainiaaksi dokumentoimatta, mikäli kirjoittajalla ei olisi ollut aktiivista roolia yhtenä Helsingin *Parsifal*-produktion käytännön toteuttajista.

Kirjan ensimmäinen jakso esittelee *Parsifal*-kertomuksen keskiaikaisen tausta-aineiston erinomaisella huolellisuudella ja tarkkuudella. Tätä ennen harvalla suomalaisella lukijalla on ollut mahdollisuus muodostaa kattavaa käsitystä monista Asikaisen nyt referoimista alkupe räislähteistä.

Tausta-aineiston esittelyn jälkeen Asikainen jatkaa tarkastelemalla sitä, miten Wagner tuota aineistoa oopperaansa varten työsti – tai paremmin sanottuna: miten tarina muodostui sellaiseksi kuin se oopperassa näyttäytyy. Tämä oli pitkällisen kehityksen tulos, jossa säveltäjän henkilökohtaisen elämänsä osuus on kaikkea muuta kuin vähäinen. Tätä Asikainen valottaa kuvaamalla yksityiskohtaisesti Wagnerin ja **Mathilde Wesendonckin** suhdetta ja kirjeenvaihtoa.

Yleensä Mathilde Wesendonckin vaikutusta Wagnerin taiteellisen tuotannon muotoutumiseen on tavattu väheksyä, mutta Asikainen paljastaa, ettei Mathilde todellakaan ollut Wagnerille pelkkä passiivinen muusa, samoin kuin sen, ettei *Tristan ja Isolde* ollut tuon ihmissuhteen ainoa taiteellinen hedelmä. Jo suhteen kestäessä säveltäjä oli kiinnostunut sekä **Schopenhauerista** että buddhalaisuudesta. Näistä katsomuksista ammennetut ajatukset toimivat taustana *Parsifal*-musiikkidraaman muotoutumiselle sellaiseksi kuin Wagner sen pari vuosikymmentä myöhemmin toteutti.

Wagnerin ja Mathilden kirjeenvaihto valaisee erinomaisella tavalla tätä prosessia. Siitä myös ilmenee, kuinka vaivalloista historiallisen aineiston tarjoamisen henkilökuviin uskottaviksi muokkaaminen Wagnerille *Parsifalin* kohdalla oli. Asikainen päättelee, että Mathilde oli lopulta ilmeisesti ainoa Wagnerin lähipiiriin kuulunut, jonka kanssa säveltäjä saattoi jakaa ajatusmaailmansa. **Cosimasta** ei tähän ollut, ja hän oli tästä syystä Mathildelle ikuisesti mustasukkainen.

Asikainen sijoittaa *Parsifalin* muovautumista käsittelevään jaksoon myös juoniselosteen, johon on liitetty nuottiesimerkit teoksen tärkeimmistä johtoaiheista. Tämän jälkeen hän siirtyy tarkastele-

maan *Parsifalia* Wagnerin uskonnollisen elämäntarkastuksen valossa. Asikainen aloittaa sangen provokatiivisesti: ”Richard Wagneria pidetään ateistina, joka kirjoitti pyhydestä, keskusteli ruokapäydässä Kristuksesta ja sävelsi musiikkia, jossa on pyhyiden ja ihmeen leima.” No mikäs ateisti se tällainen on?

Jatko tietenkin paljastaa, etteivät Wagnerin uskonnolliset käsitykset olleet hänen tuntemansa kristillisen kirkon uskonoppien mukaiset, mutta tähän ei osoita hänen olleen missään määrin ateisti. Sen sijaan hän näyttää Asikaisen tarkastelussa melko lailla pesunkestävänä protestanttina – siis ei minkään uskonpuhdistuksen johdosta syntyneen uskonsuunnan kuuliaisena jäsenenä vaan samassa mielessä protestanttina kuin uskonpuhdistuksen käynnistäjät. Samoin kuin uskonpuhdistajilla, myös Wagnerilla protestin kohteena ovat institutionaalisen kristinuskon rakenteet ja opit, ja hän tuntuu omaksuneen sellaisenaan mm. protestanttisen käsityksen kristinuskon turmeltumisesta sillä hetkellä, kun siitä tuli valtaapitävien uskonto.

Kuten Asikainen toteaa, *Parsifalissa* on joitakin buddhalaisia ja etenkin protestanttiselle kristillisyydelle vieraita piirteitä (Kupferin ohjauksessaan buddhalaisuus nostetaan erityisesti tapetille). Mutta Wagner itse piti musiikkidraamaansa nimenomaan kristillisenä (eikä suinkaan buddhalaisena). Tämä tarkoittanee, että *Parsifalin* maailma on todellakin Wagnerin tulkinta siitä, millainen kristinuskon tulisi olla. Lopulta se ei ehkä ole kovinkaan kaukana siitä kristillisestä ajattelusta, joka patristisen ajan kirjoitusten kautta välittyi.

Kirjan kolmannessa pääjaksossa tarkastellaan *Parsifalin* suomalaista esityshistoriaa. Pääpaino luonnollisesti on Harry Kupferin Helsingin-ohjauksessa, joka oli ensi-illassa 19.3.2005. Asikainen esittelee tämän production ohjauksellisia ideoita sekä kertoo omia muistikuviaan production harjoituksista. Mukana ovat myös solistien ja kapellimestarin haastattelut, joissa he esittävät näkemyksiään teoksesta ja Helsingin-produktiosta. Lopuluvussa Asikainen tekee vielä joitakin kiinnostavia rinnastuksia *Parsifalin* ja eräiden suomalaisten oopperoiden välillä.

Teoksen liitteenä on *Parsifalin* suomalaista produktioista otetuilla kuvilla elävöitetty libretto Asikaisen ansiokkaana suomenoksena sekä sanasto- ja henkilöluettelo.

On itsestäänselvyys, että Asikaisen teoksen tulee löytyä jokaisen itseään kunioittavan wagneriaanin kirjahyllystä!